

SEURASIN HÄNTÄ PÄÄKADUN KULMALLE NOPEASTI.... MUTTA PETYI HUOMATESSANI HÄNEN HÄVINNEEN KADUN YLINÄÄN....

KADONNUT... MERKILLISIN ASIA, MITÄ OLEN KOSKAAN NÄHNYT / KUKA HÄN ON? MITÄ HÄN TARKOITTI? PARASTA PALATA TAKAISIN...

SAARIVALTION SALAPOLIISISANKARIT

Englantilaisen dekkari- (ja agentti) sarjakuvan kehitysvaiheita

Perinteisen salapoliisikirjallisuuden varsinaisena kotimaana on aina pidetty Englantia. Useimmat tunnetut sarjakuvasalapoliisit tulevat kuitenkin Yhdysvalloista. Eikö siis maa, joka on dekkarikirjallisuuden alueella polkaissut esille sellaiset nimet kuin A. Conan Doyle, Edgar Wallace, Dorothy Sayers ja Agatha Christie, ole sarjakuvien alalla pystynyt luomaan yhtään hahmoa, joka pystyisi kilpailemaan Dick Tracyyn, Rip Kirbyn ja muiden amerikkalaisten nuuskijamestareiden kanssa?

Tarkemmin asiaan syvennyttäessä löytyy englantilaisen sarjakuvan historiasta useitakin kilpailukykyisiä dekkarisarjoja. Ne ovat vain hieman päässeet unohtumaan, sillä niiden paras kukoistuskauti osui jo 1950-luvun puolelle. Lisäksi ne eivät koskaan päässeet sellaiseen maailmanlaajuiseen leviytykseen kuin amerikkalaiset kolleegansa suurten syndikaattien avulla. Ehkäpä

niitä ei niin hyvin tunneta osaksi myös siitä syystä, että ne parhaimpina aikoinaan noudattivat enemmän perinteiseen dekkarityyliin pitäytyvää pohdiskelevaa linjaa ja tällaisina vetosivat lähinnä aikuisempaan ja älyllisempään lukijakuntaan, nuorempien lukijoiden kaikkialla maailmassa joutuessa vauhdikkaampien amerikkalaistyylisten takaa-ajo- ja paukusarjojen lumoihin.

Meille suomalaisille englantilaiset dekkarisarjakuvat eivät kuitenkaan ole jääneet täysin vieraiksi. Ovathan meidän sanomalehtemme julkaisseet niitä takavuosina aina silloin tällöin amerikkalaisten sarjojen lomassa sarjakuvavuillaan.

Viime vuosina englantilaiset salapoliisisarjat ovat tulleet uudestaan suosioon varsinkin naapurimaassamme Ruotsissa, jossa Semicin Agent X9-lehti on ruvennut julkaisemaan niistä uusintapainoksia amerikkalaisten lähteiden ruvetessa loppumaan.

Buck Ryan, smokkipukuinen Dick Tracy

Varhaiset englantilaiset sarjakuvat olivat etupäässä humoristisia lasten sarjoja. Vasta 1930-luvun puolivälissä alkoi sanomalehtien sivuille ilmestyä jatkuva-juonisia aikuisille tarkoitettuja sarjakuvia. Ensimmäinen Fleet Streetiltä maailmalle lähtenyt sarjakuvasalapoliisi oli nimeltään Buck Ryan. Smokkipukuinen etsivä ilmestyi Daily Mirrorin sarjakuvavivulle 22. päivänä maaliskuuta 1937. Uuden sankarin nimi oli todennäköisesti lainattu lontoolaiselta tavaratalolta Buck and Ryanilta, mutta esikuvana taas oli selvästi valtamarentakainen sarjakuvaetsivä Dick Tracy. Idean uuteen sarjaan oli antanut Mirrorin päätoimittaja Harry Guy Bartholomew ja hän pestasi sen käsikirjoittajaksi Don Freemanin ja taiteilijaksi Jack Monkin (1904-), joka piirsikin sitten sarjaa uskollisesti seuraavat 25 vuotta.

Buck Ryan osasi myös käyttää nyrkkejään.

Buck Ryan oli reipasotteinen yksityisetsivä, joka joutui mukaan kaikenlaisiin rikosjuttuihin auttaessaan ystävänsä, tarkastaja Pagea Scotland Yardista. Buckilla oli aluksi toverina Slipper-niminen koulupoika, jonka paikan pian kuitenkin peri terhakka vaaleaverikkö Zola. Buckin taustajoukkoihin kuului myös Thames-joella lotjassaan asustava väkäleukainen, piippua poltteleva ja kaljaa rakastava Mari-eukko (Ma-the-Cache), joka käytti olutpullon avaajia korvarekainaan. Mari toimi Buck Ryanin tietolähteenä, hänellä kun oli harvinaisia suhteita alamaailmaan.

Groteskeja tyyppejä sarjasta löytyi enemmänkin ja ne olivat, samaten kuin siinä ajoittain esiintynyt realistinen julmuuskin, ilmeisesti osaksi Dick Tracyn piirtäjältä Chester Gouldilta saatuja vaikutteita. Sen sijaan Buckin päävihollinen, viileä ja upea ruskeaverikkö Twilight, taas

toi heti mieleen toisen amerikkalaisen mestarin, Milton Caniffin kohtalokkaita naistyyppit. Twilightin salaperäisyyttä lisäsi se, että lukijat eivät aluksi pitkään aikaan saaneet nähdä hänen kasvojaan, joiden toinen puoli oli hapon turmelema. Myöhemmin Twilight antoi kuitenkin plastiikkakirurgin korjata kasvonsa, mutta piti kuitenkin edelleen pitkää tukkaa, joka peitti hänen puuttuvan oikean korvansa.

1950-luvun lopulla sarja sai uuden käsikirjoittajan, James Edgarin, joka ensi töikseen pani asiat pälaalleen sytyttämällä Buckin ja Twilightin piilevän romanssin ilmieläkkiin, minkä tuloksena Twilightista, entisestä mestaririkollisesta, tuli yksityisetsivä Buckin uusi apuri, vanhan heidän Zolan saadessa väistyä takalalle.

Buck Ryanista tuli varsin pitkäikäinen, sillä sarja sai lähtöpassit Daily Mirrorista vasta 31.7.1962. Sarjan viehäytys piili

rohkean realistisen otteen yhdistämisessä englantilaisen elämäntyylin yksityiskohtaiseen kuvaukseen. Tekijät tuntuivat mm. olevan hyvin perillä Lontoon alamaailmasta peliluolineen, nyrkkeilysaleineen ja yökerhoineen. Sarjan juonet olivat yleensä omaperäisiä ja mukaansatempaavia, joskin myöhemmin myös välistä hieman sotkuisia. Buck kävi apureineen taistelua kiristäjiä, huumekeplia, postinryöstäjiä ja salakuljettajia vastaan. Välillä hän selvitteli pommiattentaatteja Lontoossa, ajoi takaa rekka-autojen kaappajia ja jäljitti joskus

jopa Thamesin salakalastajiaakin. Jack Monk oli asiallinen ja pätevä piirtäjä, joka tunsikin kykynsä eikä juuri antautunut turhiin taiteellisiin kokeiluihin. Siitä huolimatta, tai ehkä juuri sen takia, hänen sarjansa on silloin tällöin kelpuutettu yleensä avantgardistisia kokeiluja suosivan ranskalaisen Charlie-lehdenkin sivuille.

Paul ja Steve Temple ovat vuosien mukana vain nurentuneet. Vas. Alfred Sindallin alkuperäinen Temple v.1951 ja oik. John MacNamaran versio v.1971.

Suomeen Buck Ryan tuli 13.11. 1948 Helsingin Sanomiin, mutta koska lehdessä oli jo toinen dekkarisarja, Rip Kirby, sai uusi sarja jo seuraavana kesänä antaa tilaa kotimaiselle tulokkaalle, Into Ilvekselle. Buck Ryanin viimeisessä kuvassa Helsingin Sanomissa 6.7.1949 palkittiin lukijoiden kärsivällisyyttä ja he saivat vihdoin nähdä Twilightin hapon arpeuttamat kasvot. Sen jälkeen sarja siirrettiin Ilta-Sanomiin, joka julkaisikin sitä seuraavat viitisentoista vuotta. Jostain syystä sankarin nimi muutettiin Suomessa Peik Ryaniksi. Zolasta tuli Lola ja Twilight tunnettiin täällä Teresana. Semicin Agent X9 (joka Ruotsissa ilmestyy 14 kertaa vuodessa) on viime vuosina julkaissut sarjasta kolmisenkymmentä vanhaa episodista etupäässä 1950-luvulta.

Herrasmiessalapoliiiseja ja harrastelijadekkareita

Samoihin aikoihin Buck Ryanin kanssa syntyi toinenkin suosittu englantilainen salapoliiisihahmo, Paul Temple, joka kuitenkin sai sarjakuvahahmon vasta viitisentoista vuotta myöhemmin. Kirjailija Francis Durbidge (1912-) on ker-tonut, että hän sai idean uuteen

sankariin istuessaan kerran junassa vastapäätä erästä tyylikkäästi pukeutunutta, älykkään näköistä englantilaista herrasmiestä. Ilmeisesti hän käytti kuitenkin myös itseäänkin mallina, koska teki sankaristaan salapoliiisikirjailijan, joka sivutönsään auttaa ystävänsä Sir Graham Forbesia Scotland Yardista visaisten rikosten ratkaisussa. Paul Templen apuna on terhakka vaimo Steve, joka on, kuten Durbidgen oma vaimokin, si-viiliammatiltaan taiteilija.

Paul Templestä tuli todella monipuolinen massaviihdesuosikki. Hän teki ensiesiintymisensä BBC:n 6-osaissa radiokuunnelmasa Send for Paul Temple v. 1938 ja radiokuulokuvista hänet Suomesakin parhaiten tunnetaan. Kevät-talvella 1981 menikin jälleen uusintana yleisradion ohjelmis-tossa 8-osaisten sarja Paul Temple ja Spencerin tapaus. Suomessa Paul Templeä on radiossa esittänyt Joel Rinne ja hänen vaimoaan Steveä Rauha Rentola.

1940-luvulla Englannissa tehtiin neljä Paul Temple-elokuvaa, joista yksi, Send for Paul Temple teki tuloaan Suomeenkin, mutta jostain syystä joutui sensuurin kieltämäksi. Sen sijaan erittäin hyvän vastaanoton meilläkin sai 1960-luvun lopulla Paul Temple-

televisiosarja, jossa pääosia esittivät Francis Matthews ja Ross Drinkwater. Tämän lisäksi Paul Temple on tietenkin seikkailut myös lukemattomissa kirjoissa, joista yksi Mitä uutta Paul Temple? on ilmestynyt suomeksikin v. 1953.

Sanomalehtisarjakuva Paul Templestä näki päivänvalon Lontoon Evening News-lehdessä 19.11.1951. Durbidgen nimi on aina esiintynyt sarjan tekijänä, mutta hän lienee jättänyt jo vuosia sitten käsikirjoitusten laatimisen eri haamukirjoittajille. Ainakin sarjakuvat ovat juoniltaan melkoisesti yksinkertaisempia kuin Durbidgen äärimmäisen monimutkaiset ja kekseliäät romaanit ja radiokuunnelmat.

Piirtäjänä oli alunperin etevä Alfred Sindall, joka kuitenkin jätti Templen jo 1954 ja omistautui omalle Tug Transom-seikkailusarjalleen. Sen jälkeen Paul Templeä piirsivät Bill Bailey ja hollantilais-syntyinen Alfred "Maz" Mazure (1914-). Kaikista pisimmän aikaa sarjan parissa on kuitenkin viihtynyt John McNamara, joka myös muutti Paul Templen ulkonäön enemmän tv-tähti Francis Matthewsia muistuttavaksi. Viimeksi sarjan parissa on askarrellut Phil Mendoza. Suomessa Paul Templeä on Agentti x9:n lisäksi julkaistu mm. Suomen-

Kamppailu oli epätoivoinen mutta lyhyt. Kumpikin yritti tavoittaa asetta lattialta...

Jos Mustanaamio olisi ollut hiukan hitaampi, Narvea olisi ehtinyt ampua.

Bulldog Drummond oli tyypillinen brittiläinen herra mieheksi kailija.

maa-lehdessä.

50-luvun englantilaisista dekarisarjoista hauskin oli varmasti Romeo Brown. Kuten nimestäkin voi arvata, kyseessä oli harrastelijasalapoliisi, joka tunsu epätavallisen voimakasta vetoa kaulimpaa sukupuolta kohtaan. Niinpä nuori Romeo joutui vähän väliä pulmallisiin komelluksiin hameväen ja pikkukonniin parissa.

P.G. Wodehouse-tyyliset juonet johtivat vääjäämättä tilanteisiin, joissa tytöt menettivät vaatteensa, sankarin hääräillessä hämillisenä ympärillä ja yrittäessä selvittää monimutkaisia sotkuja. Tämän tyyppisiä sarjakuvia on Englannissa kutsuttu nimellä "strip-strip", ja alan tunnetuin edustaja on tietenkin ollut legendaarinen Jenni (Jane).

Romeo Brownin liikkeelle paneva voima oli monipuolinen "Maz" Mazure, mutta hän jätti pian sarjansa Peter O'Donnelliille ja Jim Holdawaylle, jotka sitten toteuttivatkin sitä antaumuksella usean vuoden ajan. Samalla tämä yhteistyö oli hyvää harjoitusta heidän muutaman vuoden päässä odottavaa suurmenestystään Modesty Blaisea varten.

Sanomalehtisarjakuvien ja lastenlehtien lisäksi Englannissa on jo vuosikymmeniä varsonut runsas

kioskilehdistö, jossa seikkaili myös monenlaisia gentlemannidekkareita. Meillä Suomessa niistä saatiin näytteitä Korkeajännityssarjassa, 1950-luvulla. Varsin usein "korkkarien" tarinat pohjautuivat tunnettujen alan mestareiden teoksiin.

Arthur Conan Doylen Sherlock Holmeskin sai tällä tavalla sarjakuva-asun. Viulua soittava mestarisalapoliisi ei kuitenkaan oikein tuntunut sopivan sarjakuvasankariksi. Pitkät dialogit ja yksityiskohtaiset selittelyt eivät tietenkään ole edukseen sarjakuvissa. Samaa voi sanoa myös toisen suuren suosikin, Edgar Wallacen teoksista. Ne tosin sisälsivät runsaasti toimintaa, mutta olivat sarjakuviksi aivan liian monimutkaisia juoneltaan.

Jos Doyle ja Wallace eivät ehkä oikein päässeet oikeuksiinsa sarjakuvissa, niin sen sijaan sellaiset tapahtumarikkaat ja mielikuvitukselliset kirjasarjat kuin Sax Rohmerin Fu Manchu-tarinat sekä Sapperin Bulldog Drummond-seikkailut taas olivat juuri sitä aineesta, jota sarjakuvatuottajat odottavat vesi kielellä. Tätä linjaa edustivat myös korkeajännityssarjassa usein esiintyneet naamiokasvoiset nuuskijat Musta varjo ja Mustanaamio. Viimeisinä mainittu oli myös

Paul Templen sukulaissielu, sillä hänkin oli siviiliammattiltaan salapoliisikirjailija. Rick Random taas oli rikostutkija 21. vuosisadalta ja esiintyipä sarjassa yksi naispuolinenkin dekkari, Lesley Shane. Tämä seikkaili kerran Suomeksi. Yksi episodi kun oli sijoitettu tapahtumaan olympiakisojen huumeissa elävässä Helsingissä.

Korkeajännityssarja oli tyypillistä ammattitaidolla tehtäiltä kioskiviihdeä ilman sen kummempia taiteellisia ambitiesia, mutta parhaimmillaan siitä huokui kuitenkin varsin aito englantilainen paikallisuus. Kaikesta huolimatta tweed-takkiin ja lippalakkiin pukeutunut, piippua poltteleva raipas harrastelijadekkari, joka viiletti pitkin Englannin vehreitä maaseutua avoautollaan golfmailat takaistuimella, tuntui näihin aikoihin jo alkavan olla aikansa elänyt hahmo englantilaisessa viihdekirjallisuudessa.

Pekka Tuliers

II OSA
SEURAAVASSA NUMEROSSA
SALAISEN AGENTIN VUOSIKYMMEN

O'Donnelliin ja Holdawayn Romeo Brown tyyppillisessä tilanteessa.